

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

(13. Exordia ex abrupto & concisa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Pro Hofe.
Amerino. Credo ego vos (iudices) mirari quid sit cum tot summi oratores, hominesque nobilissimi sedent, ego potissimum surrexerim, Is qui neque aetate, neque ingenio, neque auctoritate sim cum his comparandus. Omnes enim hi, quos videtis adesse in hac causa, iniuriam nouo scelere conflatam putant oportere defendi, defendere ipsi propter iniquitatem temporum non audent. Ita sit vt adfint, propterea quod officium sequuntur: taceant autem idcirco, quia periculum metuunt. Quid ego? audacissimus ego in omnibus? minime. At tamen officiosior, quam ceteri: ne istius quidem laudis, ita sum cupidus, vt alij eam praeceptam velim.

Adiunctum Iudicum.

Ad Pontifices. Cum nulla diuinitus, Pontifices, a maioribus nostris inuenta, atque instituta sunt, tum nihil praeclearius quam quod vos eisdem, & religionibus Deorum immortalium, & summæ reip. praeesse voluerunt: vt amplissimi, & clarissimi ciues temp. bene gerendo, Pontifices religiones sapienter interpretando temp. conseruarent. Quod si vilo tempore magna causa in sacerdotum pop. Rom. iudicio, ac potestate versata est, hæc profectò tanta est, vt omnis reip. dignitas, omnium ciuium salus, vita, libertas, ara, foci, Dij penates, bona fortunæ, domicilia, vestrae sapientiae, fidei, potestatiue commissa, creditaque esse videantur.

A precatione pro Muræna, quod precatus sum, &c.

Exordia ex abrupto, & concisa.

C A P V T XIII.

EXordia, quæ vocantur ex abrupto, sine insinuatione, & cuniculis, quasi quodam calore mentis excussa apprimè decent negotia feruida, & viros acres, laconicæque breuitatis amatores. Idcirco sæpe in concionibus Imperatorum, & ducum vsurpantur, vt est annotare in Liuiò.

Minutius apud Liuium. Spectatum huc ad rem fruendam oculis sociorum cædes, & incendia venimus?

Manlius Capito. Quousq; tandem ignorabitis vires vestras, quas natura, ne belluas quidem voluit ignorare?

Quid istas miles, non cum Latino, Sabinoque hoste res est, quem victum armis, socium

ex hoste facias. In belluas strinximus ferrum. *Popilius.* Hauriendus, aut dandus est sanguis.

Hic præbituri vos telis hostium estis infensi inulti: Quid igitur arma habetis? *Vestius.*

Quæ tristia milites hæc, quæ insolita cunctatio est? Hostem, an me; an vos ignoratis? *Camillus.*

Tempus, quod sæpe optastis venit, quo vobis potestas fieret virtutem vestram ostendendi. *Porcius Cato.*

Τὶ ἔχετε τῶν ἐπιεικῶν, ἢ τῶν ἀδίκων; *Gregor. Nazianz.* ἢ τῶν ἀδίκων νόμων δολοφονῶν. *in plaga grandinis.*

Quid soluitis ordinem laudabilem, quid cogitis linguam legi seruientem? *grandinis.*

Ferro hic tibi submoquendus sum Appi, vt tacitum feras, quod celeri vis. *Teilius.*

Hoc in anteriorem orationem est retortum.

Neque nouum, neq; inopinatum mihi est, Quirites, si quod vnum familiae nostræ semper obiectum est ab seditiosis Tribunis, id nunc ego quoque audiam. *Appius apud Liuium.*

Hoc etiam admirabilitatem habet in breuitate.

Ἡ δὲ ὄτε οὐρανὸς ἐσαυθεν ῥεῖ τῆς γῆς, καὶ ἡ γῆ μετὰ τὸ ἔπιπτεν οὐρανῷ, καὶ οἱ ἀνθρώποι νόμοι, καὶ δαλῶσαι ἐξῆσαν, καὶ οἱ ἰχθύες τὰν πρῶτον ἀνθρώπων. *Exordium per Socrates apud Herod.*

Nunc profectò caelum sub terra erit, terraque caelo supereminebit, homines mare incoherent. Pisces domicilium prius hominum accipient. *Ouidius imitatus est.*

Sequens ad suspiriam peropportunum.

Ἐρ ὅτι τὸν Καλλιμάχα ἔστι ἡ χροτάδα δῶσαι Ἀθήνας; ἢ ἐλευθέραι παύσαντα μνημόσυνον λιπέδαι τὸν ἄπαντα ἀνθρώπων βίον, οἷον οὐδὲ Ἀρμόδιον τε καὶ Ἀριστογέτον λέτῶσαι. *per Socrates apud Herod.*

In te Callimache stum est: Vtrum Athenæ in seruitutem redigantur. An tu eas liberando, memoriam tui in omne æuum relinquas, qualem nec Armodius quidem, atque Aristogiton reliquerunt.

Abruptum illud est, & concisum, simulque admirabilitate distinctum.

[En] Quirites illius Appij progenies, qui decemuir in annum creatus, altero anno se ipse creauit, tertio, nec ab se, nec ab vilo creatus, priuatus fauces, & Imperium obrinuit. Nec ante continuando abstulit magistratus, quam obruerent eum male parata, male gesta, male terrenta imperia. *Exordium concisum & admirabile. p Sempronius.*

Ti 2 Aliud

Aliud breui rotunditate collectum rem ponit statim ob oculos, vt,

Ευγρο- Τὰ δὲ κατηγορήσαμι, ὡς ἄνδρες Ἀθηνοῖσι, ἄνευ ἐν εὐδοκίᾳ Πέρι κλέους ἀγορεύει μοι δὲ τῶν ἑπιτηδείων, καὶ Διομήδοντος φίλου, τὰ δὲ ὑπεραπολογησάμενος, τὰ δὲ ζυμβαλέτωρι δὲ μεδοκῆ ἄριστα εἶναι ἀπάσῃ τῇ πόλει.

Partim accusaturus (viri Athenienses) Periclem necessarium, & amicum meum, atque Diomedontem mihi beneuolentia coniunctum huc ascendi: Partim etiam suafurus, quæ reip. maxime salutaria esse videntur.

Hoc quod sequitur, habet in grauitate festiuitatem.

Demaria- Βασιλεὺς ὑκότερ ἀληθινή χρησθῆμαι περὶ σὴ ἴδοι. Vtrum apud te Rex utat veritate, an iucunditate?

Aliud celeritatem habet in suauitate, vt

Cyrus. Ἄνδρες σύμμαχοι ἀνθρώπων τὸ γεγονημένον πάθος. τὸ γὰρ ἀμαρτάνειν ἀνθρώπων οὐκ ἔστιν, οὐδὲ μοι οὐκ ἔστιν.

Viri socij humanum est, quod aduersi accidit. Nam quod homines errent, vt homines, nihil puto mirandum esse.

Istud laconicum est.

Archidas- Δίκοι λέγετε, ὡς ἄνδρες πατριῶτες, ἡμῶν ποιεῖτε ὅμοια τοῖς λόγοις.

Thucid. Rectè dicitis (viri Platæenses) si verbis facta Exordium respondeant.

Etiam à similitudine exorsus est Xenophon.

Timolau- Ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖ (ὡς ἄνδρες σύμμαχοι) ὁμοίον εἶναι τὸ τῶν Λακιδαιμόνων πρᾶγμα οἷον περὶ τὸ τῶν ποταμῶν.

Atqui mihi videtur (viri socij) res Lacedæmoniorum perinde se habere, ac fluuiorum, &c.

Conuenit sequens in rem bene gestam, & gratulationem.

Papyrius. Bene habet (Quirites) vicit disciplina militaris, vicit Imperij maiestas.

Audite rem nouam, fratrem crudelem, nouercam misericordem.

Senec. cōs. lib. 6.

De narratione.

Narrationis diuisio, & vsus.

CAPVT XIII.

ANtequam ad narrationis præcepta progrediar longius, tantisper subsisto in limine: quo verbi distinguam ambiguitatem. Plerique enim narrationem in eas angustias adduxerunt, vt id solum esse vellent, quod facti ciuilib, statisque causis, vt cædis, vt furti, vt sacrilegij, &c. expositionem complecteretur, quod fit vt eorum de narrationibus præcepta tenuia sæpè sint, & inter vnius iudicialis generis fines contenta. Verum notatione dignum est, quod obseruat Quintilianus, aliud esse narrationem causis, aliud eorum, quæ pertinent ad causam.

Narratio- nis disti- ctio.

Narratio causis tota iudicialis est, quæ rei, de qua quaeritur continet enucleationem, vt cædis Clodianæ in Miloniana. Eorum verò, quæ pertinet ad causam late sumitur pro cuiusque rei, vel facti expositione.

Huius octo species commenti sunt argumentosi Rhetores, & vt solent in plerisque mij, cuius diuisionis author est Curius Fortunatianus, apud quem in artis Rhetoricæ scho- lis sic distribuitur.

Narra- tionis octo spe- cies.

Prima narratio dicitur διήγησις, quæ principalis est totam facti rationem solidè amplectens.

Secunda ἀντιδιήγησις, quæ fit cum res secus narratur, quam ab aduersario fuerit exposita.

Tertia est μερικὴ διήγησις, quæ non primariam tantum facti rationem, sed omnes eius partes, & circumstantias, enucleatè discutit.

Quarta est παραδιήγησις, quæ aliquas res gestas extra causam positas inducit, ad confirmationem tamen causis non inutiles, vt si dicitur de Seij furtis, nonnulla de eius ingluvie, & intemperantia, quasi rapacitatis fomite disillas.

Quinta ὑποδιήγησις narratio, quæ quaestioni comprobandæ subiungitur, & quasi subintextitur à propria narrationis sede digressa.

Sexta est καταδιήγησις, quæ fit cum tota oratio narratiua est.

Septima est ἐπιδιήγησις, quum latius in quaestionibus, vel ante epilogos exequimur eas res gestas, quas in narratione breuiter attingimus.

Vlti.

(***)